

Legal challenges of the international recognition and enforcement of decisions rendered through online arbitration (ODR)

Fayziyeva Iroda Rustam qizi

Master's Student, International Commercial Law Program, Tashkent State University
of Law

E-mail: iro.rustamovna0309@gmail.com

Abstract

This thesis analyzes the legal challenges of the international recognition and enforcement of decisions rendered through online arbitration (ODR) under the 1958 New York Convention. It examines the legal nature of ODR outcomes, the written form of arbitration agreements, the seat of arbitration, the electronic form and signature of awards, as well as issues related to due process and public policy. Uzbek legislation is compared with UNCITRAL instruments, and proposals are put forward to strengthen the legal framework for electronic forms, digitalize judicial procedures, and introduce minimum standards for ODR providers.

Keywords

online dispute resolution (ODR), online arbitration, New York Convention, recognition and enforcement of foreign arbitral awards, seat of arbitration, electronic signature, due process, UNCITRAL.

Onlayn arbitraj (ODR) orqali chiqarilgan qarorlarni xalqaro tan olish va ijro etishning huquqiy muammolari

Fayziyeva Iroda Rustam qizi

Magistrant, Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro tijorat huquqiyo'nalishi

E-mail: iro.rustamovna0309@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur tezisda onlayn arbitraj (ODR) orqali chiqarilgan qarorlarni 1958-yilgi Nyu-York konvensiyasi asosida xalqaro tan olish va ijro etishning huquqiy

“KELAJAK TEXNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

muammolari tahlil qilinadi. ODR natijalarining huquqiy tabiati, arbitraj kelishuvining yozma shakli, arbitraj o‘rni (seat), qarorning elektron shakli va imzosi hamda tegishli sud jarayoni va jamoat tartibi bilan bog‘liq masalalar ko‘rib chiqiladi. O‘zbekiston qonunchiligi UNCITRAL hujjatlari bilan solishtirilib, elektron shaklni mustahkamlash, sud tartib-taomillarini raqamlashtirish va ODR provayderlari uchun minimal standartlarni joriy etish bo‘yicha takliflar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar: *onlayn nizolarni hal etish (ODR), onlayn arbitraj, Nyu-York konvensiyasi, xorijiy arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish, arbitraj o‘rni (seat), elektron imzo, tegishli sud jarayoni (due process), UNCITRAL.*

Raqamli iqtisodiyotning rivojlanishi bilan transchegaraviy elektron savdo va onlayn xizmatlardan kelib chiqadigan nizolar soni keskin ortdi. Bunday nizolarni an‘anaviy sud yoki jismoniy ishtirokka asoslangan arbitraj orqali hal etish ko‘pincha vaqt va xarajat jihatidan o‘zini oqlamaydi. Shu sababli **onlayn nizolarni hal etish (Online Dispute Resolution, ODR)** mexanizmlari, ya‘ni muzokara, vositachilik va arbitrajning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari orqali amalga oshiriladigan shakllari tobora keng qo‘llanilmoqda. UNCITRAL ODR bo‘yicha Texnik eslatmalarida (2016) ushbu jarayonni asosan kam qiymatli transchegaraviy tijorat nizolariga mo‘ljallab, uni ketma-ket bosqichlar (muzokara, kelishuvga ko‘maklashish va yakuniy bosqich) tarzida tavsiflagan.¹ Biroq Texnik eslatmalar tavsiyaviy xarakterga ega bo‘lib, ODR natijasining chet davlatda majburiy kuchga ega bo‘lishini o‘z-o‘zidan kafolatlamaydi.² Tadqiqotning asosiy muammosi: ODR orqali chiqarilgan qaror xorijiy davlatda 1958-yilgi Nyu-York konvensiyasi asosida tan olinib, ijro etilishi mumkinmi va bunda qanday huquqiy to‘siqlar yuzaga keladi?

¹ UNCITRAL (2017). Technical Notes on Online Dispute Resolution. United Nations, New York (Komissiya tomonidan 2016-yilda qabul qilingan).

² Katsh, E., & Rabinovich-Einy, O. (2017). Digital Justice: Technology and the Internet of Disputes. Oxford University Press.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

Avvalo, ODR natijalarining huquqiy tabiatini aniqlash zarur. Nyu-York konvensiyasi faqat **arbitraj qarorlariga** nisbatan qo‘llaniladi.³ Shu bois ODR natijalarini uch guruhga ajratish maqsadga muvofiq: *birinchidan*, hakamlilik muhokamasi yakunida chiqarilgan majburiy **onlayn arbitraj qarori**; *ikkinchidan*, vositachilik natijasida tuzilgan kelishuv bitimi, unga Nyu-York konvensiyasi emas, balki 2018-yilgi Singapur konvensiyasi tatbiq etilishi mumkin;⁴ *uchinchidan*, platforma yoki algoritim tomonidan shakllantirilgan, ko‘pincha tomonlarning ixtiyoriy bajarishiga tayanadigan “qaror”, u odatda arbitraj qarori maqomiga ega bo‘lmaydi. Demak, xalqaro tan olish mexanizmi ODRning faqat birinchi turiga to‘liq mos keladi.

Ikkinchi muammo **arbitraj kelishuvining yozma shakli** bilan bog‘liq. Konvensiyaning II moddasi kelishuvning yozma bo‘lishini talab qiladi va uni imzolangan hujjat yoki xat, telegramma almashinuvi sifatida ta’riflaydi. ODRda esa kelishuv ko‘pincha platformada “click-wrap” shartlariga rozilik bildirish orqali tuziladi. UNCITRAL 2006-yilgi tavsiyasida II moddaning 2-bandidagi holatlar ro‘yxati to‘liq emasligini va elektron aloqa vositalari ham hisobga olinishi mumkinligini ta’kidlagan, Namunaviy qonunning 7-moddasi (2006-yilgi tahrir) va 2005-yilgi Elektron aloqa konvensiyasi ham elektron shaklning funksional ekvivalentligi tamoyilini mustahkamlagan.⁵ Shunga qaramay, milliy sudlar amaliyoti bir xil emas: ayniqsa iste’molchi bilan tuzilgan shartnomalarda rozilikning erkinligi va arbitraj kelishuvining aniq qabul qilinganligi qat’iyroq tekshiriladi.⁷

³ Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958), Art. I, II, IV, V.

⁴ United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (Singapore, 2018).

⁵ UNCITRAL (2006). Recommendation regarding the interpretation of article II, paragraph 2, and article VII, paragraph 1, of the New York Convention; UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985, with amendments as adopted in 2006), Art. 7.

⁶ United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts (2005), Art. 9.

⁷ Born, G. (2021). International Commercial Arbitration. 3rd Edition. Kluwer Law International.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

Uchinchi muammo *arbitraj o‘rni (seat)* masalasidir. Konvensiyaning I moddasi qarorni tan olinadigan davlatdan boshqa davlat hududida chiqarilgan qaror sifatida belgilaydi, V moddaning 1(e)-bandi esa qarorning bekor qilinishi yoki to‘xtatilishini seat davlati huquqi bilan bog‘laydi. Onlayn jarayonda hakamlar va tomonlar turli mamlakatlarda bo‘ladi, muhokama virtual makonda o‘tadi. Shuning uchun arbitraj kelishuvida yuridik o‘rin aniq ko‘rsatilmasa, qarorning “xorijiy” maqomi va ustidan nazorat qiluvchi sud bahsli bo‘lib qoladi. Namunaviy qonunning 20 va 31-moddalari qarorni arbitraj o‘rnida chiqarilgan deb hisoblash qoidasini beradi, ammo bu yechim faqat tomonlar o‘rinni oldindan belgilagan holda ishonchli ishlaydi.⁸

To‘rtinchi muammo *qarorning elektron shakli va imzosidir*. Konvensiyaning IV moddasi tan olishni so‘ragan tomondan qarorning asl nusxasi yoki tegishli tartibda tasdiqlangan nusxasini hamda arbitraj kelishuvini taqdim etishni talab qiladi. Elektron imzolangan qaror uchun “asl nusxa” tushunchasi, xorijiy elektron imzoni tekshirish va uni milliy sudda tan olish tartibi turli yurisdiksiyalarda bir xil emas. Natijada texnik jihatdan to‘g‘ri rasmiylashtirilgan elektron qaror ham ijro bosqichida shakliy e‘tiroz bilan to‘qnash kelishi mumkin.⁹

Beshinchi, eng murakkab muammo — *tegishli sud jarayoni (due process) va jamoat tartibi* bilan bog‘liq. V moddaning 1(b) va 1(d)-bandlari tomon o‘z ishini taqdim eta olmaganida yoki jarayon kelishuvga muvofiq bo‘lmaganida, V moddaning 2(b)-bandi esa jamoat tartibiga zid bo‘lganida tan olishni rad etish imkonini beradi. ODRda bunday xavflar texnik uzilishlar, shaxsni tasdiqlash qiyinligi, guvohlarga tashqi ta’sir ko‘rsatish ehtimoli, kiberxavfsizlik va shaxsiy ma’lumotlarni himoya qilish masalalarida namoyon bo‘ladi. Amaliyotda bu xavflarni kamaytirish uchun Seul protokoli va

⁸ Van den Berg, A. J. (1981). The New York Arbitration Convention of 1958. Kluwer Law and Taxation Publishers.

⁹ Kaufmann-Kohler, G., & Schultz, T. (2004). Online Dispute Resolution: Challenges for Contemporary Justice. Kluwer Law International.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

kiberxavfsizlik bo'yicha ICCA-NYC Bar-CPR protokoli kabi “soft law” hujjatlaridan foydalanilmoqda.¹⁰ Alohida e'tibor “algoritmik hakam” masalasiga qaratilishi lozim: qaror qabul qilishni to'liq avtomatlashtirilgan tizimga topshirish tribunal tarkibi va jamoat tartibi asoslarida rad etilish xavfini oshirishi mumkin.¹¹ Bundan tashqari, iste'molchi nizolarining arbitrajga yaroqliligi ham V moddaning 2(a)-bandi asosida muammo tug'dirishi mumkin.

Qiziqarli jihati shundaki, ODRning o'ziga xos afzalligi qarorni sud orqali majburiy ijro etishsiz, **texnik ijro mexanizmlari** orqali ta'minlash imkoniyatidir. Masalan, ICANN tomonidan ishlab chiqilgan UDRP tartibida qaror domen nomini ro'yxatga oluvchi tomonidan to'g'ridan-to'g'ri bajariladi, onlayn platformalarda esa to'lovni qaytarish (chargeback) va reyting tizimlari tomonlarni qarorga rioya qilishga undaydi.¹² Biroq bunday mexanizmlar faqat platforma nazorati ostidagi munosabatlarda samarali bo'lib, umumiy tijorat nizolari uchun universal yechim bo'la olmaydi va Nyu-York konvensiyasining o'rnini bosmaydi.

Yuqorida bayon etilgan muammolarni milliy huquqiy voqelikka nisbatan ko'rib chiqsak, O'zbekiston Nyu-York konvensiyasi ishtirokchisi bo'lib, 2021-yilda UNCITRAL Namunaviy qonuni asosida “Xalqaro tijorat arbitraji to'g'risida”gi Qonun qabul qilingan.¹³ Shu bilan birga, elektron hujjat aylanishi va elektron raqamli imzo to'g'risidagi qonunchilik mavjud bo'lsa-da, ODRga xos masalalar, ya'ni onlayn arbitraj qarorining elektron shakli, xorijiy elektron imzolarni tan olish va virtual muhokamalar tartibi alohida normativ darajada aniq tartibga solinmagan. Bu amaliyotda sudlarning

¹⁰ Seoul Protocol on Video Conferencing in International Arbitration (KCAB, 2020); ICCA-NYC Bar-CPR Protocol on Cybersecurity in International Arbitration (2020).

¹¹ Wang, F. F. (2018). Online Arbitration. Routledge.

¹² ICANN (1999). Uniform Domain-Name Dispute-Resolution Policy (UDRP).

¹³ O'zbekiston Respublikasining 2021-yil 16-fevraldagi O'RQ-674-sonli “Xalqaro tijorat arbitraji to'g'risida”gi Qonuni.

“KELAJAK TEKNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

turlicha yondashuviga olib kelishi va xorijiy ODR qarorlarini tan olishda noaniqlik tug‘dirishi mumkin.

Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. **Elektron shaklni mustahkamlash:** Arbitraj to‘g‘risidagi qonunchilikda arbitraj kelishuvi va arbitraj qarorining elektron shaklda tuzilishi va elektron raqamli imzo bilan tasdiqlanishini aniq tan olish, shuningdek, “asl nusxa” tushunchasini elektron hujjatga nisbatan izohlash.

2. **Sud tartib-taomillarini raqamlashtirish:** Xorijiy arbitraj qarorlarini tan olish va ijro etish bo‘yicha arizalarni elektron shaklda qabul qilish hamda xorijiy elektron imzolarining haqiqiyligini tekshirish tartibini joriy etish.

3. **ODR provayderlari uchun minimal standartlar:** UNCITRAL Texnik eslatmalariga tayanib, ODR platformalari uchun shaffoflik, tomonlar tengligi, shaxsiy ma’lumotlar va kiberxavfsizlik talablarini belgilovchi tavsiyaviy standartlarni ishlab chiqish.

4. **Shartnoma amaliyoti:** Tomonlarga arbitraj kelishuvida yuridik o‘rin (seat), qo‘llaniladigan reglament, jarayon tili va qarorning elektron imzolangan nusxasi tartibini aniq ko‘rsatishni tavsiya etish. Ushbu takliflarning amalga oshirilishi xorijiy ODR qarorlarini tan olish va ijro etishda huquqiy aniqlikni oshiradi hamda raqamli savdoda tadbirkorlar ishonchini mustahkamlaydi.

Ushbu tezisni yakunlar ekanmiz, shuni ta’kidlash lozimki, ODR texnologik qulaylik bilan birga huquqiy kafolatlanmagan ijro xavfini ham o‘zida mujassam etadi. Tadqiqot natijasida erishilgan asosiy xulosalar quyidagilardan iborat. Birinchidan, ODR natijalarining barchasi ham Nyu-York konvensiyasi doirasida tan olinmaydi: faqat arbitraj qarori maqomiga ega bo‘lgan qarorlar uning ta’sir doirasiga kiradi. Ikkinchidan, asosiy to‘siqlar arbitraj kelishuvining yozma shakli, arbitraj o‘rni, qarorning elektron shakli va imzosi hamda tegishli sud jarayoni talablari bilan bog‘liq; ularning aksariyatini

“KELAJAK TEXNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

tomonlar kelishuvni to‘g‘ri tuzish orqali oldindan bartaraf etishi mumkin. *Uchinchidan*, O‘zbekiston uchun eng maqbul yo‘l UNCITRAL hujjatlariga tayangan holda elektron shaklni qonun darajasida tan olish va sud amaliyotini raqamlashtirishdir.

So‘nggi so‘z o‘rnida aytish mumkinki, onlayn arbitraj qarorlarining xalqaro miqyosda tan olinishi faqat texnik masala emas, bu birinchi navbatda huquqiy ishonch masalasidir. Biz yaratayotgan huquqiy mexanizmlar shunday bo‘lishi kerakki, raqamli muhitda chiqarilgan adolatli qaror chegaradan qat’i nazar o‘z kuchini saqlab qolsin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati

I. Xalqaro normativ hujjatlar va standartlar

1. Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards (New York, 1958).

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/conventions/foreign_arbitral_awards

2. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006.

https://uncitral.un.org/en/texts/arbitration/modellaw/commercial_arbitration

3. UNCITRAL (2006). Recommendation regarding the interpretation of article II, paragraph 2, and article VII, paragraph 1, of the New York Convention.

4. UNCITRAL (2017). Technical Notes on Online Dispute Resolution. United Nations, New York.

5. United Nations Convention on the Use of Electronic Communications in International Contracts (2005).

6. United Nations Convention on International Settlement Agreements Resulting from Mediation (Singapore, 2018).

7. Seoul Protocol on Video Conferencing in International Arbitration (KCAB, 2020).

“KELAJAK TEXNOLOGIYALARI VA SUN’IY INTELLEKT”
nomli respublika ilmiy-amaliy masofaviy konferensiyasi
VOLUME-1, ISSUE-7, 2026

8. ICCA-NYC Bar-CPR Protocol on Cybersecurity in International Arbitration (2020).

9. ICANN (1999). Uniform Domain-Name Dispute-Resolution Policy (UDRP).

II. O‘zbekiston Respublikasi normativ-huquqiy hujjatlari

10. O‘zbekiston Respublikasining Qonuni (2021-yil 16-fevral, O‘RQ-674). Xalqaro tijorat arbitraji to‘g‘risida. <https://lex.uz/docs/5698676>

11. O‘zbekiston Respublikasining “Elektron hujjat aylanishi to‘g‘risida”gi hamda “Elektron raqamli imzo to‘g‘risida”gi qonunlari. <https://lex.uz>

III. Kitoblar va monografiyalar

12. Born, G. (2021). International Commercial Arbitration. 3rd Edition. Kluwer Law International.

13. Hörnle, J. (2009). Cross-border Internet Dispute Resolution. Cambridge University Press.

14. Katsh, E., & Rabinovich-Einy, O. (2017). Digital Justice: Technology and the Internet of Disputes. Oxford University Press.

15. Kaufmann-Kohler, G., & Schultz, T. (2004). Online Dispute Resolution: Challenges for Contemporary Justice. Kluwer Law International.

16. Rainey, D., Katsh, E., & Abdel Wahab, M. S. (Eds.). (2021). Online Dispute Resolution: Theory and Practice. 2nd Edition. Eleven International Publishing.

17. Van den Berg, A. J. (1981). The New York Arbitration Convention of 1958. Kluwer Law and Taxation Publishers.

18. Wang, F. F. (2018). Online Arbitration. Routledge.